
1892. Toen in Nederland de dolerende kerken fuseerden met het merendeel van de afgescheiden kerken, meende menigeen in Michigan op grond van het interpretatiekader, dat ook daar het uur aangebroken was, om de scheiding der wegen van 1857 ongedaan te maken. Het zou een kleine eeuw duren, voordat het eigen karakter van het in 1846 aangevangen nieuwe hoofdstuk in de Amerikaanse gereformeerde kerkgeschiedenis beter werd gehonoreerd.⁴³ Tot die tijd kende de beleving en de geschiedschrijving van de gereformeerde Nederlandse Amerikanen twee zijden: enerzijds verlost te zijn van Nederlandse omstandigheden, anderzijds die omstandigheden als oriëntatiepunt niet kunnen missen. Het is het klassieke dilemma van de immigrant en het kon door de Nederlanders alleen overwonnen worden door Amerikaan te worden.

Slot

De Afscheiding van 1834 speelde een grote rol in Bouwmans familiegeschiedenis en ze was het centrale onderwerp van zijn geschiedschrijving. Met zijn publicaties heeft hij een belangrijke invloed geïploed op wat lang het historisch referentiekader van veel Nederlandse en Amerikaanse gereformeerden bleek te zijn: de Afscheiding van 1834.

Het recht van de Afscheiding was voor Bouwman boven discussie verheven. Door karakter en academische vorming had hij echter wel oog voor het betrekkelijke element in de geschiedenis. Dit uitte zich in zijn openlijke beschrijving van de menselijke zwakheden in de vroege geschiedenis van de afgescheiden kerken en zijn terughoudende beoordeling van de Amerikaanse scheiding en scheuring in de veertiger en vijftiger jaren van de vorige eeuw. Mede om deze reden kan Bouwman met recht de eerste kerkhistoricus aan de Kamper School worden genoemd, dat wil zeggen, een hoogleraar uit de afgescheiden traditie die behalve apologet ook historisch onderzoeker en geschiedschrijver was.

43. Ik denk hier met name aan het historische werk van John H. Kromminga.